4

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK

ORATIO

DE

DEBITA CURA INFAUSTAM MANIACORUM SORTEM EMENDANDI EOSQUE SANANDI, IN NOSTRA PATRIA NIMIS NEGLECTA.

HABITA

DIE XVI M. MARTII A. MDCCCXXXVII.

CUM ACADEMIAE REGUNDAE MUNUS SOLENNI RITU PONERET.



TRAIECTI AD RHENUM,
APUD JOH. ALTHEER,
ACADEMIAE TYPOGRAPHUM.
MDCCCXXXVII.

ORATIO.

Academiae Rheno-trajectinae Curatores, Viri Amplissimi! et qui his ab actis es, Vir Consultissime!

Artium et Disciplinarum Professores, Viri Clarissimi, Collegae conjunctissimi! Lectores doctissimi!

Quotquot praesentia vestra hanc Solèmnitatem condecoratis, Viri publica auctoritate, doctrinae laude, munerumque dignitate conspicui!

Divinorum Oraculorum interpretes doctissimi, reverendi.

Artium Doctrinarumque Doctores consultissimi, experientissimi, acutissimi!

Ornatissimi Juvenes academici, Patriae spes et exspectatio!

Cives denique et Hospites, suo quique loco honorandi!

Inter diversas facultates, mentisque egregias dotes, quibus Homo prae animalibus eminet, intellectum atque rationem omnium longe esse praestantissimas, nosque veram vivere vitam, quantum hujus Divinae particulae usu gaudemus, quis est, qui neget? quis in facultatis, ex qua verus humanitatis et virtutis sensus exoritur, cultu et imperio non omnem vitae felicitatem ponat? Tanta autem omnium rerum humanarum est levitas et singularis inconstantia, ut etiam ipse hujus intellectus et rationis nostrae usus non omni fato sit superior, non ab omni labe morbisque semper immunis, neque certa et continua dici possit ejus possessio.

Haec si vera sunt, uti sunt verissima, quaenam inter gravissimas calamitates, qui-

bus homines interdum sine sua culpa affliguntur, magis commiseranda esse videatur, quam harum facultatum jactura, quam vere *mentis alienationem* dicimus. His enim facultatibus amissis aut laesis cedit mens, praeclara illa et certa dux vitae, atque Homo, summum Terrae ornamentum, ab illo culmine dejectus et prostratus in majora delabitur mala, quam quae unquam animalibus accidere possint; a quibus malis neque divitiae, neque corporis robur, neque ipsum ingenii acumen, neque etiam probitas morumque candor hominem defendere possunt.

Quum igitur mihi, Rectoris Magnifici munus successori tradituro, provinciâ oblata sit, ut coram nobilissimo virorum eruditissimorum conventu verba faciam, tale argumentum Orationis mihi selegi, quod, a meis studiis minus alienum, tum rei gravitate et momento, tum utilitate quadam sese commendare, vestraque attentione non indignum mihi visum est. Dicam ergo: *de debita cura infaustam Maniacorum sortem emendandi eosque sanandi, in nostra Patria nimis neglecta.* Quod cum ago, ut faciles benevolasque

mihi aures praebeatis, quam humanissime rogo.

Nullam generis humani cladem ipsa mentis alienatione esse magis formidandam, nulloque morbo ipsum adeo *hominem* corripi, quis est, qui non assentiatur, etiamsi obiter tantum miseros illos hoc morbo laborantes contemplatus fuerit. Adspicite homines rationis moderamine privatos, tanquam naves sine gubernaculo aestuosi maris fluctubus jactatos; quorum alius effrenatis animi perturbationibus agitatus in vehementissimos motus erumpit, aut laetitia gestiente et inani effuse exsultat, aut ira et furore levissima de caussa in commotiones insolentius effertur; alius vero aegritudine contrahitur, et angore gravissimo atque ineluctabili moerore exanimatus misere deprimitur, quin etiam ad desperationem adactus ad ipsum vitae taedium ducitur manusque sibi adferre violentas (quod vel nulli unquam animali contingit) inque suum ipsius pectus saevire cogitur; tum de-

nique uterque ad imbecillitatem depressus nihil nisi hominis formam sibi conservavit.

Quid mirum Veteres, quum abnormes adeo et horrendas animi perturbationes, sine ulla causa manifesta in insanis atque furiosis saepe concitatas, animadvertissent, credidisse, tam gravia mala, quae tanto impetu effervescerent, non e naturalibus causis posse redundadare, verum hosce insanos malis agitari et instigari Daemonibus: quod et antiquissimi Populi, multaeque gentes incultae recentioris temporis palam professae sunt et profitentur (1).

Ast vero in Graecia, ubi omnium fere reperiuntur disciplinarum incunabila, veritatis luce accensa, summi Philosophi, inprimis Socrates et Plato, magnam esse corporis vim in animi perturbationibus excitandis jam suspicati sunt (2); quod tamen plenius perspexerunt atque probarunt Medici Naturae Observatores fidelissimi, uti Hippocrates, qui ullam esse vim Daemonum negavit, hosque morbos e naturalibus causis explicuit (3), et postea Asclepiades, Celsus (4), Coelius Aurelianus aliique, qui eos curandi rationem, his Naturae con-

templationibus fundatam, tam egregiam proposuerunt, ut de sententia nonnullorum Scriptorum recentiorum, qui de morbis mentalibus investigandis et curandis bene meruerunt, vix nostra aetate his antiquorum praeceptis aliquid addi potuerit (5).

Quantos sane progressus Medicina fecisset, si horum virorum vestigia insequentibus seculis secuti fuissent Medici! Summe igitur dolendum, barbarie et inscitia medii aevi omni vera disciplina futilibus disputationibus misere corrupta, obruta et plane exstincta, veram hanc viam reliquisse Medicos, ita ut cum tota Medicina etiam haec pars gravissima evanuerit prorsus. Revocata enim est haec de Daemonibus sententia, ornata etiam et commixta Theosophiae Orientalium, Zoroastri et Pythagorae placitis, atque scholae Alexandrinae somniis adeo, ut in doctrinam emanationis et Kabbalam abierit, quae mundum Angelis et Daemonibus repleret, omnia autem bona et mala ex hisce derivaret (6).

His factum est, ut insaniam aut Daemonum vi adferri et incutiri, aut poenam a Deo esse missam, nulla vi nisi exorcismo, vel Sacerdo-

tum (aut, uti tunc vocabantur, Precatorum (7)) precibus avertendam crediderint; — Tanta autem fuit horum Doctorum dementia, atque fatuitas singularis, ut ex hisce insanis alios flammis (8) traderent, alios autem sanctis adnumerarent (9).

Renatis literis hic et illic nonnulli Medici paullo accuratius hos morbos investigare, atque in ipsis medicinam experiri coeperunt; quae tamen vix a Theosophia et Magicis figmentis liberata, nimis adhuc Galeni placitis premebatur, ut non nisi pedetentim excoli, atque innumeros errores exuere potuerit; quare hujus disciplinae atque humanitatis progressus primum non multum Maniacis profuit. Nam si furore et ira agitati aliis periculum afferrent, vi repressi cum furibus et sceleratis in carceribus includebantur, vix unquam inde redituri; si autem mites eorum essent mores, publico ludibrio exponebantur, tristissima humanae miseriae exempla proferentes.

Tanta immanitate Maniaci ferarum instar etiam seculo 17 et 18 vexabantur, quid? nostris etiam temporibus hujus inhumanae medii aevi barbariei vestigia nimis abunde prostant et diuturna permanent.

Ipsâ tamen Medicinâ atque Psychologiâ magis magisque excultis, clarius patuit, Maniam esse morbum humanitate et apta medicina saepe sanabilem, quod plures prioris seculi Medici inprimis Angli, uti Arnold, Chrichton, Willis, Perfect (10) aliique egregiis suis investigationibus et praeceptis abunde probarunt. — Ast vero horum virorum experientia magis paucis illis Maniacis, qui ipsorum curae erant commissi, quam reliquis iisque longe plurimis vere profuit. Nosocomia, quae mente alienatis priore seculo adhibebantur, admodum rara erant, atque vix hoc nomine digna; longe plurimis enim locis Maniaci carceribus et cavernis angustis obscuris, saepe foetidissimis putidisque inclusi, neque luce solari, neque aëre salubri, neque motu corporis, quae ad sanationem utilia, quin necessaria sunt, frui poterant; quid, non pauci famulorum impudentiae et crudelitati, vulgique curiositati expositi, tanquam monstra horrenda e societate humana depulsa, sine ullius Medici periti auxilio, sine humani et consolantis amici alloquio, catenis fame verberibusque cruciabantur.

Tandem vero, ineunte seculo nostro in Gal-

lia egregius Pinel immortalem sibi gloriam comparavit, qui primus horum carceres aperuit, catenas atque vincula diffregit, atque humanitatem et benevolentiam in illorum habitacula induxit, idque ita egregie perfecit, ut frugiferâ hac et benevolâ curâ non paucos ad sanitatem restitueret sibique suisque redderet. — Egregia sane laus! Praeclaram enim humanitas atque disciplina de barbarie reportavit victoriam.

Tanto exemplo excitati inprimis Galliae Angliae et Germaniae Medici ejus vestigia sequi instituerunt, crudelibusque et nefandis illis vexationibus strenue sese opposuerunt; quin etiam Reges atque Imperatores illorum monitis obsequentes, loco carcerum Nosocomia pro mente alienatis condiderunt, atque apta illa, nitida, ampla, spatiosis hortis ad aërem salubrem hauriendum, corporisque motus instituendos ornata, omnibusque auxiliis et commodis instructa, quibus animus depressus ad gratum Naturae spectaculum gustandum, vel ad labores allici possit, idoneisque insuper et necessariis adminiculis praedita, quibus furibundi minus violenter constringerentur, quam solummodo impedirentur, ne sibi aliis-

que nocerent, ita ut, si plura hujus generis instituta inspexeris, potius in villa quadam magnifica et amoena, quam in Nosocomio mente alienatorum te obambulare crederes.

Talibus egregiis humanitatis documentis Gallia, Anglia, Italia atque Germania gloriari nostro tempore possunt, quibus non modo Maniacorum sors in illis regionibus mirum quantum emendata est, sed etiam Medicis occasio oblata, difficillimos hos morbos accuratius explorandi eorumque causas absconditas investigandi, quibus sibi viam ad curam eorum morborum rationalem sternere coeperunt. Dolendum enim, plures scriptores fuisse quidem disputare de psychologicis quaestionibus, inque spinas partiendi et dividendi diversas species sese immittere, quod autem summum est, curam rationalem fere penitus negligere, aut levi tantum penicillo tangere, vel rudi Empyria seductos plura inter se contraria remedia commendare solent.

Si vero jam ad Patriam oculos adverto, nescio, utrum me gravius moerore commoveri, an pudore suffundi sentiam.

In Patria enim, ubi nulla scientiae humanae pars neglecta, in qua tot asyla atque

humanitatis et benevolentiae testimonia, illaque splendida et egregia inveniuntur, exterisque exemplo esse possunt, haec cura gravissima maximeque necessaria atque verae humanitatis pars, prorsus neglecta, atque fere nulla est.

Licet enim Boerhavius, lumen illud Europae, non modo Patriae, ad hos morbos curandos utilissima dederit praecepta, quae virum magnum et humanum indicant, tamen a Galeni placitis de bile atra nondum satis se liberare potuit (11). Gaubius vero in priore *de Regimine mentis, quod Medicorum est*, Oratione, tantâ eloquentiâ tantoque sententiarum pondere vim, quam habet corpus in mentem, atque efficacitatem Medicinae ad corrigendam mentis aegritudinem probavit, atque illustravit, Medicosque ad hanc difficillimam Medicinae partem diligentius excolendam ita adhortatus est, ut summopere mirer, egregia ejus monita nostrates adeo neglexisse, exteros autem prorsus ignorasse fere.

Qualis vero antea Maniacorum conditio in nostra Patria fuerit, patet ex his Swietenii verbis, quibus narrat, quendam apud Ba-

tavos fuisse, certa quadam insanientium cura celebrem, virum, quippe qui hos miseros, simulac delirarent, tractabat ferarum instar verberibus, catenis, perfusionibus aquae frigidae, fame et siti (12).

Verum id magna ex parte ipsi Patriae commune fuit cum aliis regionibus; quod vero maxime dolemus, hoc ipso tempore, quo in plerisque Europae regionibus cura medica Maniacorum eximie emendata fuit, in Patria nostra exiguos modo fecit progressus.

Licet enim hic et illic Asyla privata exstent, quibus Maniaci servantur, et humaniter tractantur, tamen plerumque curae hominis privati, artis medicae prorsus imperiti, sunt commissi, quorum tamen morbi difficillimam Medicinae partem constituunt. Ast vero aliis in locis iisque plurimis non melius, quam Swietenii tempore cavernis carceribusque angustis secluduntur, aut cum captivis furibusque commixti vitam miserrimam ducunt, e quibus, si quis sanus redeat, vix unquam autem restituuntur sanitati, fortissimum documentum praebet, quanta obstacula ipso morbo majora Natura interdum superare possit. — Hisce carcerum et cavernarum posti-

bus eadem vere insculpi possint vocabula, quae apud inferos sedis Damnatorum postibus insculpsit Dante,

Mittite omnem spem vos, qui intratis.

Hac miserrima rerum conditione commotum celeberrimum Collegium Medicum, quod Amstelodami est, ante aliquot annos quaestionem proposuit, atque deinde responsionem, quam acceperat a Viro Doctissimo Guislain, praemio ornatam in lucem edidit, quae Commentatio Gallico sermone conscripta, eaque prima, quae hac de re in Patria nostra edita est, quamquam plura bona atque utilia praecepta continet, tamen parum profuit (13); — Nosocomium enim, quod proposuit Vir Doctissimus, minus aptum est propter amplitudinem aedificii et numerum aegrotorum, majoresque requiruntur sumtus, quam ut extrui potuerit.

Quare summopere gaudeo, id mihi contigisse, quod diu in votis habueram, ut in Patria etiam nostra Nosocomium viderem, quod ad sanandos mente aegrotos aptum esset, atque cum iis, quae apud exteros sunt, comparari posset. In nostra Urbe primum id constructum est, vel potius pessimus Car-

cer mutatus fuit in ejusmodi Nosocomium salutare; Aedificium amplius redditum est, additi sunt horti, atque, quod efficit humana agendi ratio, furor Maniacorum raro erumpit, atque ita sedatus est, ut ipse Princeps Arausiacus Fredericus, qui, cum Festis secularibus nostrae Academiae interesset, atque etiam hoc Nosocomium visitasset, inprimis hunc omnium sedatum animum et tranquillitatem admiratus fuerit (14).

Ergo est profecto, quod gaudeamus, atque quod gaudeant omnes, qui ex praeceptis sanctae nostrae religionis caritate hominum tenentur. Sed majus quid est, quod gaudeamus; nam Divinae Providentiae auxilio factum est, ut e Nosocomio nostro his tribus postremis annis sexaginta exierint sanati, divinis rationis dotibus iterum gaudentes, civitati, suis, sibique redditi.

Est omnino, quod gaudeamus; ad vos enim sermo meus conversus est, viri honoratissimi, amicissimi, qui mecum huic Nosocomio praeëstis, socii laborum meorum, socii gaudii mei. — Nullam aliam mercedem laborum nostrorum quaesivimus, nisi hoc gaudium, hoc Divinum auxilium, atque con-

scientiam recte factorum. — Ita pergite, Viri aestumatissimi, indefesso ardore; ita pergat Deus vestris annuere votis. — Qui caritate hominum ductus, leniendis et tollendis ipsorum calamitatibus, quantum vires id concedunt, vitam impendit, is, peracto curriculo vitae, non frustra vixit: in officio mansit: Dei misericordis praeceptis obedivit. Gratissimo autem animo nos omnes, quibus hujus Nosocomii cura demandata est, agnovimus et liberalitatem, et auxilium, quod nobis praestiterunt hujus Urbis Magistratus nobilissimi, eorumque Praeses aestumatissimus. Non verbis Vos, sed factis, humanitatem vestram ostendistis; idque palam profiteri, uti juvat, ita officii mei duco. — Neque etiam reticenda est benevolentia et auxilium, quod antea accepimus ab hujus Provinciae Ordinibus, Viris amplissimis, spectatissimis. Lubentissime etiam commemoramus donum lautum, quod nobis quotannis mittitur ab incognito quodam viro laudando, humanitate ad id commoto.

Veruntamen hujus Urbis Nosocomium minime sufficit omnibus Maniacis in nostra Patria curandis (15); quare longe maxima co-

rum, pars cura medica necessaria carent, atque aut in habitaculis pessime instructis, famulorum incuriae et inhumanitati commissi sunt, aut si major diligentia, humanitas et cura ipsis adhibentur, tamen carent illa cura medica, quae ad sanationem necessaria est.

An ergo humanitas et benevolentia erga miseros parcius in nostra Patria colantur, quam apud exteros? Quae contumelia potest esse injustior, odio digna majore? Immo vero magnam sibi Patria prae aliis regionibus excultis gloriam comparavit, in quam, si velim, Oratio mea efflorescere possit. Ubique enim publica humanitatis testimonia exstant. Quanta enim et quam diversa cura adhibetur pauperibus, qui necessaria vitae subsidia sine aliorum auxilio sibi acquirere nequeunt, aut quos propter malam valetudinem vel senectutem vires deficiunt. — *Societas* illa, quae jure a *benignitate* nomen accepit, atque praeclarum prodit documentum, quantum efficere possit hominum caritas, si cum prudentia et consilio est conjuncta, pauperes mittit ad colendos agros, aut ad alios labores honestos perficiendos, ita ut non solum sibi comparent, quae ad

victum et commoda vitae sunt necessaria, verum etiam meliores et utiliores reddantur societati. Quot asyla aperta sunt aegrotis! quot senibus! Quanta diligentia et caritate accipiuntur et tractantur, qui parentibus sunt orbati, coeci, surdo-muti, aliique variis cladibus affecti! Id ubivis spectatur inprimis, ut honesta sit ipsorum educatio, ut probi fiant cives, eaque discant, quibus sibi aliisque prodesse possint. — Quae si contemplamur, mirum nobis videatur necesse est, tot esse in nostra Patria erga alios miseros, qui nostro auxilio indigent, benignitatis et liberalitatis indicia, sed fere nulla erga eos, qui mente sunt alienati. Minusne igitur commiseranda est eorum sors, quam reliquorum? Immo vero multo etiam magis. Miser sit pauper, miser parentibus, visu, auditu orbatus, miser senex fractis viribus; sed quaeso! cujus miseria cum eorum miseria comparari potest, qui rationis luce sunt orbati, quorum conditio inferior esse videtur, quam animalium. Quo major autem est miseria, praecipue eorum, qui in ea perferenda culpâ carent, eo major commiseratio esse debet, eoque magis est in nostro officio,

ut, quantum possimus, intendamus vires, ut ista tollatur aut leniatur conditio.

Cur, igitur, in quem maxime cura adhibenda sit, is minori aut nulla fruitur? — Quid? nulla adhibetur cura? — immo vero maxima cura; in nonnullis locis custodiuntur, servantur. Cur autem? ne aliis malum afferant, — non ut ipsis bonum aliquod afferatur, non ut sanitati restituantur, non ut ipsi gaudeant, atque honesta voluptate fruantur. — Saepe sors Maniacorum minus foret deploranda, si talis cura et custodia nulla exstitisset, quoniam ejusmodi vere est, ut ipsum animi morbum insanabilem reddat.

Nostro tempore Viri aestumatisimi, sensu humano compulsi, societatem sub Regis auspiciis inierunt, eo consilio, ut furum aliorumque hominum, propter commissum crimen in carcerem conjectorum, corrigendo mores sortem lenirent atque emendarent. Quod consilium quis est, qui non laudet; quis est, qui non gaudeat, si haec institutio eos fert fructus, ut ex his captivis plurimi, emendatis temperatisque moribus, inter bonos Cives denuo recipi possint, ita ut probitate, honestis et utilibus actionibus crimen, contra leges at-

que societatem humanam perpetratum, exstinguatur. An vero ullam videmus societatem, quae, Maniacorum libere curam, nulla proposita mercede, in se suscepit? An magis de ipsorum restituenda sanitate, quam de sceleratorum captivorum emendatione desperandum est? Nullo crimine, nullo flagitio sunt contaminati. Cur igitur lugent, moerent? cur nullo auxilio, nullo levamine, nulla sortis miserrimae emendatione digni habentur? — Cur eo usque procedit crudelitas atque injustitia, ut nonnumquam cum sceleratis hominibus, poena dignis, in iisdem carceribus et cavernis includantur, atque ludibrio et vexationi malignorum hominum committantur. — Atque haec fiunt in populis, moribus mansuetis, excultis, in populis Christianis! Quis animo est tam agresti et duro, cujus haec videntis atque contemplantis non moveatur pietas erga hos miseros, auxilio et benignitate, non poena dignos; non moveatur summa indignatio in eos, qui haec perpetrant, qui haec permittunt, risu et hilaritate quadam hanc vexationem et inhumanitatem conspiciunt.

Monent ad unum fere omnes, Maniacos,

inprimis qui ad furorem procliviores sunt, maximum damnum et periculum et sibi et aliis afferre posse, si libere in societate hominum versentur, atque igitur prudenter cum ipsis agi, si secludantur. Recte monent; modo ne isti miseri ejusmodi habitaculis includantur, atque tam indigne cum iis agatur; — modo pateant ipsis domicilia, ipsorum miseriae leniendae aptissima, necessariis auxiliis instructa, in quibus non modo benigne et prudenter tractantur, verum etiam illas reperiunt medelas, quae maxime inservire possunt, ut a gravissimo morbo liberentur, atque societati suisque sanati reddantur. Haec jubet humanus, si quis est, sensus; caritas, si qua est hominum; haec jubet Religio Christiana, quae amorem et caritatem primam virtutem, inhumanitatem et crudelitatem summam perversitatem animi ponit.

Num quis nostrum, quaeso! non scelestum dixerit, non ut pestem aliquam fugerit atque abhorruerit eum hominem, qui ita omnem humanitatis sensum exuerit, ut in patrem, fratrem, filium, in alium consanguinitate conjunctum, aut in amicum infelicissimum, gra-

vissimo animi luctu et moerore depressum, atque de omni salute desperantem, tam improbe consuluerit, ut non modo omne solamen et auxilium ipsi negaret, verum etiam, ne sibi molestias crearet, in carcerem ipsum includeret! — Veruntamen sunt et fuerunt Melancholici, iique non pauci, quibus haec contigit miseria. Morbus enim animum et rationem ipsam deprimit, atque ad desperationem salutis eos adducit; quae commiseranda sors acerbitate etiam hominum ingravescit, atque, quod majus est, perpetua redditur, donec misericordia Dei et isti miseriae et iniquitati hominum morte eripiuntur. — Nam quod ad animi moerorem et cruciatum, fictum malum, cujus cogitatione mens afficitur, non minus grave est, quam verum malum, imo vero gravius esse solet, quoniam plerumque quidem accidit, ut ad id levandum, neque amicorum colloquium, neque ipsa Religionis placida monita quidquam valeant, atque una salus petenda sit a prudenti cura atque medela Medici, quibus tamen plerique Melancholici et Maniaci carent. Quo autem diutius iste morbus animum affligit, eo magis redditur insanabilis.

Universe haec dici potuerunt de tristissima sorte multorum Melancholicorum atque Maniacorum, incuria atque iniquitate hominum, graviori et insanabili reddita. — Utinam, earum injuriarum, quas verbo attigi, solis in regionibus externis, non in nostra patria exempla reperirentur. Quod cum ita non sit, atque hominum caritas hac in re in nostra Patria nequaquam perspecta fuerit, veritas, atque hi miseri ipsi, qui Patriae, qui civium auxilium atque defensionem implorant, atque huc usque frustra implorarunt, omnem hominem, qui vere hoc nomine dignus est, religiose jubent, quae ipse oculis suis viderit, aut de quibus aliorum testimoniis certior factus fuerit, ea palam, ubi id utile est, profiteri. Nefas foret velamine haec obtegere, ita ut hoc malum sine obstaculo libere serpat, Patriaeque dedecus afferre non desinat. — Nimis parvus est numerus eorum, qui horum miserorum queribundas voces audiant, auditis fidem tribuant, auxilium et levamen afferre conentur. Eheu! nomen ipsum Maniaci sufficit, ut non nisi ignominia, contumelia; fictaeque querelae ab ipso exspectentur. Primum igitur auxilium, quod

multi ipsis afferre possunt, est, patefacere injurias, quibus afficiuntur. — Profecto non ita exstinctus est in nostris civibus sensus humanus, ut his auditis atque creditis non oriatur ea commiseratio, quae ubi id fieri potest, actionibus salutaribus se prodit.

Equidem gaudeo, nonnullis Patriae locis meliorem redditam fuisse Maniacorum conditionem, humane cum ipsis agi, inserviri ipsorum commodis, aptiora esse habitacula et aedificia, in quibus custodiuntur. Veruntamen, quod maximum est, cura medica atque regimine necessario carent, qua sanatio effici possit.

At vero quaenam est atque fuit ipsorum conditio aliis in locis Patriae!

Jam verbo attigi vexationes, ludibria agrestium hominum, quibus sunt commissi, verbera, quibus accipiuntur, vincula, quibus cruciantur, caveas et carceres, quibus includuntur, atque nonnunquam cum furibus et sceleratis hominibus. — Cognita mihi sunt in talibus habitationibus, ubi praeterea uterque sexus inter se commixtus erat inclusus, stupra a Maniacis commissa. — Meis oculis vidi Maniacos caveis, ad quas nulla lux solaris, nul-

lus aër saluber penetrare possent, per quinquaginta annos jam inclusos. Vidi Maniacam, cujus articuli, diuturnis atque arctioribus vinculis constricti, immobiles redditi erant, atque concreverant. — Mente sanata, sed corpore fere immobilis deplorandam suam sortem acriter lugebat. Quis haec videns, temperet a lacrymis!

Verum haec sufficiant. Satis superque enim ex iis, quae dixi, apparet, quantum justitiae et hominum caritati repugnent tum illae injuriae, quibus hi miseri affecti fuerunt, atque etiamnum multis in locis nostrae Patriae afficiuntur, tum illa incuria et negligentia aliorum, qui ipsis salutare afferre possunt auxilium; quantum haec ipsa caritas et justitia unumquemque admoneant, immo vero severe praescribant, ut hanc tristissimam sortem, ubi ipsi detur facultas et occasio, permutet, leniat, emendet, atque ita avertatur a Patria ipsa dedecus, quo contaminabitur, si non cessat ista inertia, si istae injuriae, proposita impunitate, continenter pergunt; qua ipsa impunitate atque inertia jam effectum est, ut haec vexatio atque barbara feritas, qua torquentur in-

sontes, non criminibus adnumerentur, quoniam leges huic rei se admodum faciles et placabiles praebent, aut de ea prorsus silent. — Leges silent! — At sileant leges ab hominibus constitutae, non silent leges Dei sanctissimi, leges Patris omnium, ultoris injuriarum, vindicis miserorum insontium.

At vero leges Patriae non silent de Maniacis. Prudenter enim provisum est, ut publica auctoritate secludantur, si quod est periculum, ne aliis sibique noceant; cautum est, ne quis ita secludatur, qui non sit Maniacus. Sed silent hae leges de cura in salutem ipsorum adhibenda, de defensione eorum contra multorum injurias; permittunt, ut seclusi, ignaviae et segnitiei traditi, obstupescant penitus.

Pupillis, qui neque sua bona administrare, neque suam vitam regere possunt, leges Patrae maximo jure prospiciunt, eosque in publica tutela collocant. Quare omnibus modis cavent, ne istis bonis fraudentur, cavent, ut scholae ipsis pateant, in quibus doceantur, instituantur, ut aequi bonique cives reddantur. Num vero Maniaci publica tutela minus indigent, aut quae causa est, cur ab hac tutela

sint seclusi? Quodnam detrimentum gravius ipsis inferri potest, quam si unica spe, quae superest, privantur, spe sanationis, quae spes fere nulla est, quamdiu desunt aedificia, instituta apta, desûnt Medici, deëst facultas et occasio sanandi.

At vero, ita occurritur nobis, non est in potestate privatorum hominum, illa erigere Nosocomia, quae tu vis, atque id efficere, ut ea cura, quam tu postulas, Maniacis impendatur. Audio. Quid autem? Tot sunt in Patria nostra, a civibus nostris atque a majoribus aedificia atque praeclara instituta, caritatis, aut amoris scientiarum documenta, ut non videam, quare instituta, ad sanandos atque curandos Maniacos apta, vires privatorum hominum superent, si voluntas firma est cum prudentia conjuncta, multique se hujus caritatis socios adjungunt. — Sed superent vires. — At vero sunt Magistratus urbani, sunt Praefecti atque Ordines Provinciarum, atque si hi non possunt, aut si, quod vix credibile est, parum hanc rem, quae vere in religionem venit, curant, eam ad lubitum differunt, vetera tuentur, — est Regia Potestas, quae in nostra Patria paterna est potestas, quae,

uti debet, ad miseros tuendos semper parata est et propensa.

Si quis autem dicat, Medicos inprimis, qui hos morbos negligant, hac in re esse accusandos, is sciat, Medicum eos vix posse sanare, nisi accedat Psychica cura. Quamdiu pessimis cancellis seclusi, omni fere alia cura et auxilio sunt destituti, nulla cura Medica; quod etiam experientia satis docet, tanta sanationis impedimenta superare potest.

Accedit id, quod maxime doleo, ut ea pars gravissima Medicinae, quae curam Maniacorum spectat, nimis sit in Patria nostra neglecta, adeo ut magna pars Medicorum ejus sit imperitior. — Quare ego ipse ante aliquot annos a Medicinae studiosis rogatus, hanc partem docere lubentissime id me suscepi. — Sed quomodo, quaeso, hae lectiones ita, ut fieri oportet, institui possunt aliis locis, ubi Praeceptoribus ipsis nulla datur occasio hos morbos saepius contemplandi, investigandi, atque medicam curam ipsis adhibendi? — Quomodo Discipuli ipsi ex his lectionibus majores fructus carpere possunt, si ipsis non est facultas, hos Maniacos ipsos, Praeceptoribus ducibus, nonnunquam visitandi? — Nam,

cum in omnibus Medicinae partibus, tum in hac parte, propria experientia dux est et optima Magistra.

Quare Nosocomia instituantur diversis Patriae locis, atque inprimis in urbibus, ubi sunt Academiae, eaque non magna, non splendida, neque nimis sumtuosa, sed idonea; salutaria, atque quantum id fieri potest, hortis et spatiis, omnibus adminiculis, quae sanationem spectant, instructa. — Tum demum erit data facultas Praeceptoribus cum maximo fructu docendi, Discipulis autem discendi et experiundi; tum demum mutua et salutaris aemulatio inter haec Nosocomia oriri potest, ita ut quodlibet hanc appetat laudem et gloriam, ut maximum beneficium miseris tribuerit; — tum demum implentur hac in re officii partes, quas caritas hominum poscit et praescribit; tum maximo isto gaudio frui potest homo, hominum et Patriae amans, ut longe maxima pars horum miserorum sanitati restituatur, atque Patria ipsa in eo gloriari possit, ut hujus benignitatis laude non amplius cedat exteris.

Utinam haec brevi fiant, atque cito auferantur obstacula, quae minus in rebus,

quam in animis hominum sunt posita. Haec ardentissime opto; in spem adducor. Spes mea nititur humano sensu, quem nostri cives tot caritatis monumentis declarant; nititur morum mitiorum, disciplinarum, atque inprimis Medicinae artis progressu; nititur indole Regis augustissimi nostri, qui tot beneficiis Patriam ditavit, atque hanc summam humanitatis coronam lubens additurus est (16), sed maxime spes mea nititur Deo, miserorum vindice atque defensore.



FATA ACADEMIAE.

Quum jam ad Academiae fata enarranda, quae est provinciae mihi hodie demandatae pars altera, aggredior, quod vitae hominis commune est, laetissimis etiam tristia fere semper admisceri, ego ipse quoque nunc experior. Etenim plura eaque graviora mihi sunt referenda, quae merito laetamur, sed hujus gaudii partem demit recordatio optimorum virorum, qui nuper nobis morte erepti sunt, quibusque defunctis, ut justa solvamus, monet animi sensus et pietas.

Vix enim tertium seculum felicissimis sub auspiciis ingressa nostra, Academia jam luget Virum nobilissimum Allardum Philippum Reinierum Carolum, *Baronem*

van der Borch per septem annos ejus Curatorem vigilantissimum, virum non modo stirpis nobilitate, summisque, quibus perfunctus est, honoribus et muneribus, verum etiam animi ingeniique dotibus, moribus, atque in Patriam meritis spectatum et insignem.

Elucebat in ipso jam puero singularis mentis acies atque studiorum ardor, quibus effectum est, ut in Gymnasio Daventriensi, duce Viro eruditissimo Bosscha, qui hujus Gymnasii tum Rector erat, ita in literas incumberet, ut 14 annos natus jam literis humanioribus ita instructus esse videretur, ut Academicis lectionibus interesse posset; quamquam propter tam juvenilem aetatem non nisi quatuor post annis Academiam Rhenotrajectinam adiret; in qua Juris studio addictus, tot in hac disciplina, atque tam celeriter fecit progressus, ut jam biennio post dignus haberetur, in quem summi in Jure utroque honores conferrentur; qui etiam more Majorum, in celebratione festi semisaecularis alterius Academiae nostrae, in eum collati sunt.

Itaque Juvenis, vix 20 annos natus, summis doctrinae laudibus ornatus, Academiâ re-

lictà, in villam suam recessit, non ut aliorum exemplum secutus, iners ibi tereret otium, sed ut doctrinis et artibus plenius instrueretur, quibus Patriae atque inprimis Gelriae suae, quae Provincia, natale solum, ipsi prae aliis cara erat, utilis evaderet civis. — Quod ipsum impulit, ut maximo studio complecteretur tum ea, quae Gelriae historiam, leges, rem nummariam aliaque spectant, tum inprimis, quae ejus agriculturae juvandae atque emendandae inserviunt; in quibus, quantum profuerit, testantur scripta, quae in lucem prodidit; ex quibus nonnulla auro condecorata sunt, tum munera gravissima atque honorificentissima, quibus laudabiliter functus est. — Id enim semper studiose agebat, ut aliis prodesset; detestabatur motus et perturbationes, quibus tum Patria misere vexabatur, atque hanc sibi legem semper statuebat: *boni civis est, praesentem Patriae statum tueri.*

Quaecunque vero munera, licet quam maxime gloriosa, talia erant, ut iis impediri posset, quo minus in villa sua agriculturae, quae ipsi semper in deliciis erat, operam daret, ea constanter recusabat. — Nostrae au-

tem Academiae, ad quam maxime propensa erat ejus voluntas et studium, ante hos septem annos Curator a Rege creatus, illud semper maxime in votis habuit, ut festo Saeculari alteri praesens esset, quibus votis benigne annuit Deus.

Recordemini senem corpore vacillante, animo vero hilari atque alacri huc properantem, ut huic festo interesset, communisque gaudii fieret particeps. — Ipsi tum contigit rara quidem illa felicitas, ut summos illos honores, more Majorum Juvenibus tributos, adspiceret Curator, quos eosdem honores in simili festi celebratione ejusdem Academiae alumnus ipse acceperat.

Contigit etiam aliis Viris, sed iis paucis, ut utriusque festi essent socii, quare et ipse et illi Viri laudatissimi hujus gaudii testimonium esse voluerunt donum egregium, quo tum Bibliothecam Academicam ornaverunt.

Haec autem laetitia, qua tum fruebatur senex venerandus, similis amoenis solis occidentis radiis, postremos dies vitae laudabiliter peractae exhilaravit. — Etenim non multo post, morbo atque malo quodam inveterato ingravescente, singulari mentis con-

stantia et vigore mortem appropinquantem exspectavit, atque corpore, non animo, confectus ad beatiorum sedem abiit.

Hunc autem Virum egregium Patriae, Academiae disciplinis, quas coluit, omnibus, quibus profuit, ereptum cum lugeamus, est tamen, quo recreëmur; quoniam non solum vos Viri Amplissimi! sanos et salvos hic adesse, sed etiam Curatoris locum vacuum occupatum esse videmus a Viro nobilissimo, Pabst van Bingerden, quem valetudine minus prospera hic absentem dolemus; quod munus honorificentissimum illi oblatum eo lubentius et Vobis et Academiae gratulor, quo tutius confidere possumus, Virum tanti nominis, tantisque honoribus atque doctrina insignem, nostrae Academiae res omnibus viribus adjuturum fore.

Ex Ordine etiam Professorum nobis morte ereptus est Gabriel Oordtius noster; senex venerandus, quem merito suo lugemus omnes. — Erat enim in eo mitis indoles, urbanitas, comitas, singularis officiosa voluntas, benignitas, et liberalitas, quam nemo miser frustra implorabat, probitas et pietas

vere Christiana, quam omnes, qui ipsum cognoverant, venerabantur.

De ejus studiis et vita haec pauca hoc loco dicantur; uberiorem enim commemorationem eorum a Clarissimo nostro Heringa, qui ipsi fuit et munere et amicitia conjunctissimus, optamus, atque exspectamus.

Cum in Academia Lugdunensi, in litteris humanioribus Ruhnkenium, Valckenarium et Schultensium, in jure naturali Pestelium, in philosophia Wynpersium, atque in theologicis disciplinis Kempium, Gillissenum et Boersium audivisset, ad nostram Academiam se contulit, atque ibi per duos annos in Philosophia et Theologia Hennertio, Rossino et Bonneto ducibus usus est. Hisce egregiis Doctoribus tum singulari sua diligentia, ardore et majoribus progressibus in studiis, tum humanitate, modestia et observantia adeo se commendavit, ut in dilectissimis discipulis fere ab omnibus fuerit habitus.

Haec autem laus doctrinaeque copia, quam sibi comparaverat, maxime valuit, ut ad majorem stationem, in qua vires suas ad utilitatem Ecclesiae Christianae maxime impen-

dere posset, cito promoveretur. — Nam cum primum in pago *Oestgeest* prope *Lugdunum Batavorum*, deinde in Urbe Zeelandica *Flissinga* et tandem *Harlemi* verbi divini ministrum fidelissimum se praestitisset, ipsi anno 1794 oblata fuit Cathedra Theologiae in Academia Franequerana, quam tamen accipere humaniter recusavit. — Postea eodem fere tempore invitatus est ad Cathedram Philosophiae theoreticae conscendendam in Groningana, Theologiae vero in nostra Academia. — Nostram elegit, suumque munus tum auspicatus est Oratione Inaugurali *de Juvenibus ad Christianum Sacerdotium formandis, doctoris religionis Christianae officio, cum praecipuo, tum gravissimo ac praestantissimo.*

Quantam autem in hoc munere tum doctrina et probitate, tum diligentia et ardore Academiae, Ecclesiae et studiosae Juventuti utilitatem attulerit, id judicent illi Viri, qui ejus institutione usi, ipsi eo munere funguntur, quod ad augendam atque perficiendam Ecclesiam Christianam maxime valet. — Neque tamen prorsus silentio praetereundum est, ipsum Graphiarii Senatus Academici mu-

nere singulari cura et diligentia fuisse perfunctum per sex annos, ab anno 1810 usque ad annm 1816, itaque per omne illud tempus calamitosum, quo Gallorum oppressio non modo Patriae, sed etiam nostrae Academiae interitum pararet.

Postea autem valetudine minus prospera utens, muneris vacationem honorificam, quam renuntiato omni stipendio petierat, anno 1822 adeptus est; quo tamen otio cum dignitate ad extremum vitae ita fruebatur, ut quacunque re posset Academiae commodis inservire, juvenibus re et consilio prodesse, omnibusque Civis optimi atque virtutis vere Christianae esse exemplum non desierit.

Utinam vestrum Ordinem, Juvenes Optimi! integrum salvumque salutare possim, sed licet pauca funera hic annus tulerit, nulli tamen Ordini, nec aetati mors pepercit. — Egregios enim Juvenes, Pabst, et van Rees tum morum honestate, tum eximiis ingenii dotibus adeo excellentes, ut optimam et Parentum et Praeceptorum spem et exspectationem de se excitavissent, e medio studiorum cursu sublatos lugemus.

A tristibus ad justum gaudii sensum mentes nostras remittamus; nonnulla, quibus amara temperentur, jam attigimus, plura, eaque laetissima, commemoranda restant. Si enim ad vestrum Ordinem me converto, Viri Clarissimi, Collegae conjunctissimi! vos salvos esse, et unum vel alterum modo, quod dolemus, valetudinis, nec gravis tamen causa hic abesse, majoresque natu, qui honorifica quiete fruuntur, pro viribus Civium saluti consulere potuisse, omnes boni mecum laetantur.

Graviter vero dolemus, me hac occasione valetudinis minus prosperae causa desiderare senem, summe venerandum, Heringam, septuagenarium et a Rege Augustissimo hoc anno perhonorifice rude donatum.

Quid in senectute jucundius esse potest, quam conscientia bene actae vitae, multorumque benefactorum recordatio. — Haec conscientia atque recordatio ut ipsi vere sint, omni studio per suam vitam conatus fuit, atque conatibus suis annuit Deus. — Ut alia taceam, quorum recordatio jucunda est, testis est nostra Academia. — Quantum in eo fuit, semper id egit, ut haec opti-

mos redderet fructus, ut biducerentur suam dignitatem, quae non in inani quadam gloria et fama, non in vana praedicatione de sua laude, sed in virtute et recte factis est posita, atque incorrupta voce bene judicantium de eo, quid deceat, quid in officio sit, declaratur.

Quando in summum periculum nostra Academia deducta erat, ille sua prudentia et studio eam sustentavit, atque forsitan calamitoso illo tempore conservavit. — Testes sunt ejus Discipuli, iique non pauci, quorum animos religionis praeceptis salutaribus imbuit; quae aliis nunc tradunt, quibus ipsi, ut oportet, obedire ardenter cupiunt. — Si ipsis datur occasio, animum suum gratissimum erga eum declarandi, magnopere gaudent; quod gaudium nuperrime vidimus, cum hoc loco, hac in Cathedra, te, Clarissimum Vinke, dilectissimum suum Discipulum, ei successorem, nobis Collegam datum, audiebamus commoto animo dicentem, eum tibi in Patris loco fuisse.

Sunt igitur huic Seni, quorum recordatio jucundissima est, quae etiam multum valent ad acerbitatem, quam afferre senectus po-

test, aequo animo perferendam, sed quod gravissimum est, ejusque animum, quae ejus est pietas erga Deum, summopere exhilarare potest, sunt ei prae multis aliis in sua senectute concessa a Deo benigno, a quo omnia sunt nostra bona, qui vires suas sustentavit, voluntatem suam firmavit, qui ipsi dedit tantam facultatem, ut de aliis, iisque permultis atque gravissimis in rebus optime mereri potuerit. — Pergat Deus ejus esse adjutor. — Benigne ei conservet animi corporisque vires, quantum ipsius id permittit aetas. — Talis profecto Vir nostrae Academiae atque studiosae nostrae Juventutis commodis inservire non desinet. — Ipse enim, si quis alius, didicit uti aetate, atque opus suum facere, dum est dies.

Jam ad te me converto, Vir Clarissime Vinke, quem Collegam nunc publice salutare posse gaudeo. — Quantum tibi curae sit, atque fuerit, Praeceptoris dilectissimi, cui datus es Successor, vestigiis insistere, quanto amore et pietate eum complectaris, id tua Oratione Inaugurali prodidisti. — Quid igitur exoptatius tibi accidere potest, quam ut ea dona, quae ipsi hucusque largita est

Providentia divina, eadem tibi per omne gravissimi tui muneris tempus largiatur; inprimis, ut valetudinis prosperitatem, animique vigorem tibi conservet. — Haec enixe tibi precamur; institutio, atque doctrina tua, quod ipse in tua Oratione optasti, maxime valeat ad cum sensum religionis in animis tuorum Discipulorum excitandum et firmandum, quo fidi Christi et Ecclesiae Christianae evadant Ministri, per quos plurimi in veram ad salutem viam ducantur, in eaque teneantur. Ita etiam hac tua institutione fructus uberrimos et maxime salutares exhibebit Academia nostra, suamque dignitatem vere tuebitur.

In enarrandis iis, quae nostrae Academiae prospera aut adversa, me Rectore, acciderunt, primum profecto locum occupat Festum nostrae Academiae saeculare alterum, quod praeterito anno celebrare nobis contigit. Nam si occasio et temporis momentum consideratur, cui nemo nostrum antea praesens fuerat, neque in posterum praesens erit, id omnino gravissimum dicendum est festum; — si rationem, qua celebratum est, tum solemnitatem, dignitatem, gravitatem, atque splen-

dorem egregium, tum singulare illud ab omnibus, servatum decorum, continentiam et moderationem; non modo Festum Academiae splendidum, atque magnificum, verum etiam, quotquot adfuerint, iis honorificentissimum vocare non dubito.

Si hanc Urbem recordor, tum splendide ornatam, ejusque Cives, qui ad unum omnes, ne iis quidem, quorum conditio est infima, exceptis, suum gaudium certatim significabant, animum subit Matris cujusdam venerandae imago, quae Natalem filiae dilectissimae omni, qua potest, cura, splendore, omnibus pietatis et caritatis signis, celebrare conatur, ita ut equidem hoc festum, quod celebravimus, non magis Academiae, quam totius Urbis gratissimum festum dixerim.

Si repeto unam causam gaudii, unum amicitiae et hilaritatis vinculum conjunxisse omnes, quotquot huc ex omnibus Patriae regionibus confluxerant, mihi videtur, non magis esse festum Academiae et Urbis Trajectinae, quam totius Patriae.

Quod si vero in memoriam redit calamitas istius temporis, quo Patria peregrinorum dominatione erat oppressa, quae nostrae Aca-

demiae non solum minitabatur interitum, sed eum jam fere adduxerat, atque hanc ipsam Academiam nunc video non modo servatam, sed etiam novis iisque praeclaris viribus et dotibus auctam et florentem, alterum suum festum saeculare ita celebrasse, maximo gaudio et studio omnium, quibus est verus et Patriae, et cognitionis, et disciplinarum amor; haec si recordor et contemplor, mentem meam sentio laetari, admixto tamen serio vicissitudinis humanae sensu.

Si enim ad rerum humanarum levitatem et miram inconstantiam attendimus, si res gravissimas, optimas, easque utilissimas infestis nefandisque manibus misere saepe corrumpi, everti, quin etiam penitus deleri videmus, quae causa est, cur hoc Trajectinae Academiae et Urbis ipsiusque Patriae festum, vere etiam humanitatis, veritatis atque virtutis de Tyrannide, vi, fraude atque inscitia, non splendidissimum dicatur Tropaeum.

Recte igitur religionis piaeque mentis sensus, gratusque erga Deum animus, exoptavit, ut festum inchoaret et inauguraret religiosa Concio, qua, praeeunte nostro aestumatissimo Boumanno, insignis hominum multi-

tudo uno ore unoque animo summas pro servata Academia Deo Optimo Maximo gratias egit, atque sinceras pro salute futura preces supplex fudit.

Quis vero laeto mecum non meminerit animo illum diem, quo dubito, num quis nostrum unquam splendidiorem atque magnificentiorem conspexerit; diem, quo praeëuntibus spectatissimis atque nobilissimis hujus Provinciae atque Urbis Gubernatoribus et Magistratibus, tota Amplissimorum, Clarissimorumque Virorum, Academiae Curatorum, Professorum, Juventutis denique ipsius studiosae Pompa eximia, vexillis insignita elegantissimis, per praecipuas Urbis partes Templum adibat.

Serenissimo enim Coelo favente, tota Urbs innumeris Vexillis splendidissimisque Ornamentis et floribus adornata festum quoddam Nuptiale referre videbatur; — incredibilis undique ad adspiciendam hanc solemnitatem confluxerat multitudo, quae tamen ejus gravitate et dignitate ita adficiebatur, ut, mirum dictu, silentio quasi nocturno inducto, inter tot hominum millia nullum motum, nullum rumorem, quis perciperet, verum spectaculi gravitate et splendore penitus commoti et

quasi obmutescentes conticuere omnes, et taciti Academiae auctoritatem, et Pompae splendorem admirabantur.

Ecce illa documenta insignia, curâ Magistratus hujus Urbis confecta, quibus voluntatem in nostram Academiam maxime propensam significarunt. — Ecce Vexilla manu Sexus elegantioris elegantissime ornata, quae ipsius nomine illo die Studiosae nostrae Juventuti tradere mihi contigit, quaeque nunc hoc Auditorium egregie adornant, atque hujus festi splendorem aliquando etiam posteris indicabunt. — Recordemini nobilissimum conventum in Templo hujus Urbis primario, in quo effigies Professorum hujus Academiae olim celeberrimorum ita suspensae et collocatae erant, ut Academiae gloriam, quam ipsi tam eximie confirmaverunt et auxerunt, nunc sancte a Posteris conservatam, ipsi quasi praesentes adspicere viderentur; inter quas effigies laeti etiam conspeximus, atque nunc conspicimus in Auditorio nostro imaginem Regis augustissimi nostri, qui hanc Academiam instauravit, auxit atque conservaturus est.

Ita omnium animis intentis, artium doctrinarumque communem cognationem confluxu

diversissimorum Cultorum in hoc festo conspicuam, in Oratione: *De naturali illa doctrinarum conjunctione* eloquentissime et ornate tum expressit noster egregius Collega Heusdius, cujus Orationis merita, si possem, hic referre, summa Viri optimi vetat modestia.

Sed tempus me vetat, plura de hujus festi solemnitate commemorare, quamquam sunt, quae ne verbo quidem attigi, atque tamen dignissima sunt, quae tradantur, atque posteritati praedicentur. — Refer huc inprimis solemnitatem ejus diei, quo octo Juvenes, eximii hujus Academiae alumni, alii in aliis disciplinis Doctoratus gradu more Majorum ornati fuerunt; inter quos fuisse utriusque Collegae Suermanni et Heusdii filios vehementer gaudemus, illisque tales filios, paternae gloriae aemulos, gratulati sumus. — Adde splendidam Juventutis Academicae pompam Principis Auriaci Mauritii triumphum post immortalem victoriam, referentem; tum nobilissimam illam utriusque sexus atque omnium ordinum, inter quos ipse Princeps Auriacus, qui sua praesentia Academiae festum honorare voluit, congregationem in templo Jacobi, ubi mira suavitate nervorum vocumque

cantus delectabantur aures; denique pulchrum illud spectaculum noctis, ubi innumeri igniculi claram diem Urbi reddere videbantur.

Sed inutile esse videtur, in hisce aliisque narrandis diutius versari, quoniam hujus Festi descriptio plana et uberior brevi in lucem prodibit.

Maxima autem afficior voluptate, quod, ad unum consentientibus omnibus, palam possim profiteri, hujus Festi gloriam inprimis auctam fuisse laudibus, quas in illo celebrando Juventus nostra Academica merito sibi comparavit; tum ardore, assiduitate et industria, quam in moderandis rebus adhibuit, tum humanitate, qua se commendavit. — Haec sunt ex iis, quae veram Academiae gloriam maxime augent. —

Vobis autem praecipue Viri Amplissimi et Gravissimi, Academiae Curatores! et qui nostrae Regioni atque Urbi praeëstis, summa pro singulari erga Academiam studio gratia referenda est. — Pluribus enim egregiis documentis, inter quae nummi in sempiternam Festi memoriam, vestra, Viri Amplissimi! cura confecti, referendi sunt, aperte significastis, quantum nostra Academia vobis curae cordique sit.

Id inprimis tibi etiam dictum velim, Amplissime hujus Urbis Consul! nam non solum omni cura et studio id egisti, ut omnia efficerentur et constituerentur, quae festi splendorem augere possent, sed etiam eruditissima tua Commentatione de Academiae ortu, et intima ejus cum Urbe cognatione, Academiae, Urbi, atque tibimet ipsi documentum condidisti honorificentissimum, quibus omnibus palam fecisti tuum animum, in Academiam nostram omnemque veram eruditionem propensum, a proavo tuo, qui Provinciae Ordinum Praeses inter Academiae nostrae conditores fuit, minime esse degeneratum.

Ita Vos Viri Amplissimi, Gravissimi, pergite Academiae commodis et emolumento prodesse, illisque conatibus omnibusque vestris rebus benigne faveat, qui numine suo cuncta gubernat, Deus.

In enarrandis iis, quae Academiae hoc anno prospera acciderunt, non praetermittenda sunt ea, quibus aucta sunt doctrinarum adminicula.

In his praecipue sunt commemoranda splendidissima dona, quibus hoc anno ornata Academiae Bibliotheca est, quae in

saeculari Oratione memoravit Vir Clarissimus Heusdius, Bibliothecae Praefectus. — Accesserunt deinceps cum alia, tum eximium Victoris Cusini munus: *Ouvrages inedits d'Abélard par M. Victor Cousin, Paris* 1836. Addimus his autem duo, quae his ipsis diebus ad nos perlata sunt; primum superiorum temporum Alumnos Academiae nostrae, quibus vitam Academicam communibus reminisci conviviis placuit, certam destinasse pecuniae summam, ut, cum in benevoli erga almam Matrem animi testificationem, tum in festi saecularis memoriam, Academiae Bibliotheca splendido dono literario ditaretur; — alterum Viros in hac Civitate spectatissimos, Festi nostri opportunitate, florenos ter mille et quadringentos Bibliothecae esse gratificatos, quod item donum haud jam contemnendum, novis comparandis libris adhibetur. Ego vero A. H. utroque hoc nuncio vobiscum communicato, nolim committere, quin liberalissimis donatoribus cum praesentibus, tum etiam absentibus, pro tantis muneribus gratias agam quam maximas.

Non eadem dici possunt de Museis nostris. — Neque enim Museum Geologicum et

Mineralogicum novis speciminibus, neque Laboratorium Chemicum novis instrumentis hoc anno aucta fuerunt, quamquam disciplinis illustrandis atque amplificandis egregie inservire pergunt.

Museo Anatomico, quoniam copia pecuniae, quae ipsi quotannis suppeditatur, perquam exigua est, pauca tantum specimina addi potuerunt. Quae adsunt, ad erudiendos Anatomiae et Physiologiae studiosos maximo cum fructu adhibentur.

Musaeum Zoölogicum non auctum fuit; specimina, quae adsunt, bene conservantur.

Horti Botanici curam Vir Clarissimus Kopsius, honorifice rude donatus, Viro Clarissimo Bergsma hoc anno tradidit.

Nosocomium Medicinae Studiosis egregiam dedit facultatem et opportunitatem, ut ipsi, ducibus Viris Clarissimis Suermanno et Wolterbeekio, artem hanc salutarem universam exercerent, morborum internorum atque externorum decursum et naturam investigarent, atque etiam in absolvendo partu naturae vires et artis auxilia in isto promovendo et moderando cognoscere atque prudenter adhibere possent.

Quantos in omni disciplinarum genere progressus complures nostrae Academiae Alumni hoc anno fecerint, praeclara ab illis edita doctrinae specimina palam testantur, inter quae Dissertationes elaboratissimae, occasione festi saecularis publice defensae, merito referendae sunt. — Neque tamen vestra nomina praetermittenda sunt, Juvenes egregii, qui in Academia Leidensi hoc anno praemiis aureis et honoribus ornati fuitis. — Talis enim laus ab ordine Mathematicorum et Physicorum obtigit, tum Fockensio nostro, cui post plures victorias, hic et alibi reportatas, iterum palma data est; tum diligentissimo nostro Margareto Cornelio Verloren in eodem ordine, de quaestione Zoologica, tum denique ornatissimo Vaillant, cui Jurisconsultorum ordo testimonium honorificum largitus est.

Haec denique diligentiae merita testantur Juvenes egregii in Certamine literario Victores; quos ut publice praemiis ornem, Virum Clarissimum Holtium, qui Senatui ab actis est, rogatum velim, ut judicia Facultatum nobis praelegat; in antecessum autem mihi monendum est, Ordini Medicorum nullas pro

praemio obtinendo oblatas fuisse Dissertationes.

JUDICIUM ORDINIS LITERATORUM.

Dirimendam proposuerat Ordo Literarius quaestionem hancce: „ Ex antiquae Politicae principiis, atque ex ipsa civitatum antiquarum historia, effatum explicetur Veterum, quod ad Ciceronem est pro Cluentio C. 53. *legum omnes servi sumus, ut liberi esse possimus*," ad quam tria accepit responsa. Primum, his verbis distinctum; *πόλεως ψύχὴ εἰσιν οἱ νόμοι κ. τ. λ.* quamvis et sagacitatis et doctrinae laudem habeat, tamen nec disputandi ordine, nec vero stili nitore sic sese commendavit, ut vel praemio vel honorifica commemoratione dignum censeretur.

Magis Ordini placuit secunda disquisitio, verbis inscripta Senecae: *Deo parere libertas est:* quamquam haec item non magnopere tersâ Latinitate insignis est, sed accuratam habet partium distributionem, ordine procedit justo, ut perspicuitate se mirifice commendet, et vero praecipuum in eâ quaes-

tionis argumentum recte explicitum est. Cum vero Auctor sententiam Veterum ex antiqua politicâ, non ex *historia*, ut item postulabatur, illustrasset, Ordo non praemium, sed honorificam mentionem disputationi tribuit.

Utrique illi Specimini praestat, de Ordinis sententiâ, tertia commentatio, quae Platonis dictum adscriptum habet: Νεὸς μεν γὰρ ὤν. — Desideravimus in eâ concinnitatem, sed auctor et plene argumentum tractavit et recto judicio gravissimam antiquitatis sententiam exposuit, ut nobis proposito praemio dignissimus videretur. Apertis scidulis hujus repertus auctor est Janus Gerardus Hulleman, Phil. Theor. et Litt. in Academia Rheno-Trajectina candidatus. Secundae disquisitionis scriptor apparuit Bartholdus Jacobus Lintelo de Geer, Phil. Theor. et Litt. hum. candidatus, et in Academia Rheno-Trajectina studiosus.

Tu igitur primus huc accedas Jane Gerardi Hulleman; Audivimus honorificam Clarissimorum Virorum sententiam de tua Dissertatione, atque de doctrinae speciminibus, quae dedisti. — Haec te declarant

dignissimum, cui hic nummus aureus, quem tibi trado, tradatur, eoque lubentius hoc facio, quo majori gaudio animadverti, tale de vera libertate argumentum duobus nostrae Academicae alumnis adeo placuisse, ut in eo elaborando vires tentaverint; argumentum enim, quid Veteres de vera libertate judicaverint, nostro imprimis tempore est gravissimum, quo tam multi, nescio quam, libertatem sine justis legibus, sine moribus honestis in suam aliorumque perniciem petulanter venditare solent. Apage istam libertatem homine atque societate indignissimam. — In nostra Academia seculo tertio audiatur dictum: *Virtutum servi sumus, ut liberi simus.*

Placet igitur Omen, primam in hoc tertio Academiae nostrae seculo victoriam ejus Alumnos de tali argumento reportasse; lubenter id accipimus.

Tu vero perge hac regia via, hoc veri recti, honestique studio aliis exemplo esse, ut quales honores jam tibi et Academiae adferas, tales aliquando fructus capias, cum ad doctrinae laudem, tum imprimis ad virtutem et veram vitae felicitatem uberrimos.

Id et tibi dictum velim ornatissime Bartholde Jacobe Lintelo de Geer; tuae enim dissertationi atque tuae doctrinae magnae etiam tributae sunt laudes; accipe ergo a me hoc testimonium honorificum, quo industriam tuam ornarunt Praeceptores. Habes igitur, quod gaudeas, quod te, si opus sit, novis stimulis excitet, ut eadem, qua tam laudabiliter coepisti, diligentia et studio in artibus et disciplinis progrediaris.

Judicium Ordinis Mathes. et Philos. Natur.

Ad propositam Quaestionem Zoölogicam: *Quaeritur insectorum lepidopterorum, quae, in opere* Crameri: *les papillons exotiques des trois parties du monde* etc. *ejusque supplemento, descripta et delineata sunt, Catalogus, continens enumerationem systematicam specierum, in sua genera redactarum, secundum methodum Cel.* Latreille, *in posteriore editione* Cuvierii *operis: le Règne animal* etc. *expositam* — duas accepit Commentationes, *unam*, Fabricii verbis inscriptam: *Na-*

merus specierum, in Entomologia, fere infinitus, et, nisi in ordinem redigantur, Chaos semper erit Entomologia; alteram, symbolum habentem dictum Ciceronis: *In hoc sumus sapientes, quod Naturam, optimam ducem, tamquam Deum sequimur.*

In priore Commentatione, licet magna auctoris diligentia et eruditio abunde pateant, plurimae tamen, in Crameri opere delineatae, insectorum Lepidopterorum species prorsus *omissae* sunt; tum etiam variae insectorum figurae in sua quaeque genera *haud accurate* redactae.

Quod quidem inde ortum fuisse videtur, quod, Crameri tabulas cum ipsis Naturae speciminibus comparandi, opportunitas auctori, ut ipse fatetur, defuerit.

Hanc autem opportunitatem posterioris Commentationis auctor non tantum habuit, sed *tam egregie* quoque adhibuit, ut *et* specierum, apud Cramerum obviarum, nullam fere negligeret, *et* in figuris accurate in sua genera redigendis diligentior esset, *et* vero etiam, comparatione cum ipsis speciminibus institutâ, *nonnulla*, quibus Crameri tabulae laborarent, indicaret *vitia.* —

Deinde, praeter *requisitum*, secundum Latreillii methodum, *Catalogum*, *alterum* quoque dedit, juxta Ordinem tabularum redactum; unde haec Commentatio ad Crameri operis usum longe fructuosior esse poterit. Denique, in fontium delectu instituendo, tanto ingenii et judicii acumine usus est auctor, ut Ordo, variis hisce laudibus perpensis, *posterioris* hujus Commentationis Scriptori *praemium tribuere* non dubitaverit. — *Prioris* tamen Commentationis auctorem suis quoque laudibus haud destituendum ratus, *secundos huic offerre honores*, decrevit.

Resignatae igitur scidulae et legitime institutae disquisitiones *Victorem*, in hoc certamine, demonstrarunt Henricum Verloren, in nostrâ Academiâ Juris Candidatum; — qui autem ad hujus accederet laudes, Petrum Henricum Jacobum Wellenbergh, Medicinae studiosum, in Academiâ Lugduno-Batavâ.

Huc igitur adscendas, Ornatissime Henricus Verloren. — Modo fratrem tuum laudavi, cui vix Palladis sacra ingresso nuperri-

me ab Academiae Lugdunensi palma in Historia Naturali concessa fuit; Tibi, licet Juris Studioso, in eadem disciplina a nostra Academia nunc aequalis tribuitur palma. Laudabilis omnino est haec fraterna aemulatio; ambo pari studiorum et verae gloriae amore in hoc certamen descendistis, ita tamen, ut ex eo ambo Victores escendere potueritis.

Accipe igitur hunc nummum aureum, egregium industriae et doctrinae praemium. — Num vis majus quoddam nobiliusque? — Ecce Patris hic praesentis gaudium, Patris venerandi, filiorum virtutibus beati. Quid enim pio et probo filio dulcius esse potest, quam Patrem, a quo tot bona accepit, gaudio afficere.

Pergatis ita, tu et frater tuus, ut Patris gloriam, familiae decus, Patriae ornamentum aliquando vere appellari possitis.

Te autem, Vir aestumatissime, Patrem horum filiorum cum praesentem videam, non possum non tibi ex animo tales filios gratulari. — Annuat Deus tuis precibus pro ipsorum salute. — Ita sint et maneant hi filii fontes uberrimi felicitatis tuae vitae.

Neque te, Petrum Henricum Jacobum Wellenberg, absque honoris significatione dimittam; audivisti laudes, quas tuae commentationi tribuit ordo Philosophiae Naturalis, quae non sunt exiguae.

Hoc igitur Documento tibi testimonium honorificum trado. Non auri pretium, sed honos alit artes. Perge igitur hoc honore incitatus eadem diligentia et ardore in utilissima atque jucundissima Naturae studia incumbere, ut, quemadmodum Academiae tuae Lugdunensi es honori, ita aliquando Medicorum Ordini fias ormentum.

JUDICIUM ORDINIS THEOLOGORUM.

Ordo Theologorum unum tulit responsum ad propositam quaestionem: *schismatis in Dioecesi Rheno-Trajectina* (1423—1457) *historia ita enarretur, ut simul ejus vis exponatur cum in Ecclesiam et Hierarchiam Belgicam, tum in praeparandam sacrorum in patria nostra emendationem*, cui symbolum .... *non Reformationis* cel. Cum vero in schismatis historia enarranda,

conditionis, quâ *cum* universa *tum* Belgica Ecclesia et Hierarchia tunc temporis erant, nullam auctor rationem habuerit, et, schismate plane in se spectato, ne verbum quidem de remotioribus illius causis monuerit; cum praeterea unum ordinem Chronologicum adhibuerit, et schismatis vim, *cum* in Ecclesiam et Hierarchiam Belgicam, *tum* in praeparandam sacrorum in patria nostra emendationem levius exposuerit; cum denique Latinitas vitiis scateat quam plurimis, hancce commentationem praemio ornandam non censuit Facultas.

Lubenter tamen animadvertit Ordo, auctorem in adhibendis optimis ad schismatis historiam explicandam fontibus, egregiam posuisse operam, atque in nonnullis factis recensendis laudabilis industriae et ἀκριβείας historicae documenta subindo dedisse; quapropter eum publice laudandum censuit. Ad id invitatus, Disputationis auctorem sese professus est, quod aperta schedula probavit, Egbertus Roelants, Theolog. Studios. in Academia Groninganа. Adversa autem valetudine hic praesens adesse non potuit.

JUDICIUM ORDINIS JURISCONSULTORUM.

Ad quaestionem propositam:
« *Succincte exponatur, quale* Caroli V. *aetate in diversis Belgii regionibus ei subjectis jus summi Imperii quibusque finibus summi Imperantis potestas circumscripta fuerit.*"
duo accepit responsionis specimina, alterum inscriptum verbis Schelleri:
« *Ihn hält in schranken nur das deutliche Gesetz*
Und der Gebräuche tief-getretne Spur,"
alterum Horatii verbis:
« *Valeat res ludicra, si me*
Palma negata macrum, donata reducit opimum."
Quae autem quaestionis propositae vera sententia est, cum ex ipsis Juris Publici principiis, tum ex aetatis Caroli V. ratione et peculiari eâ aetate regionum Belgicarum conditione aestimanda, eam nec bene intellexisse, nec, quod debuerunt, explicuisse visi sunt utriusque speciminis auctores: Neutrum igitur quaestioni satisfacere judicatum est. Lau-

dabili quidem industriâ quâdam auctor prioris scriptionis in omnium regionum Belgicarum Carolo V. subjectarum *conditionem* politicam inquisivit. Verum non satis, quod utique oportuit, etiam in *constitutionem*, parum reputans, Juris Publici quaestionem sibi esse propositam, Jureconsultorum more tractandam. Praeterea nec fontes optimos quosque adiit, nec usus est optimis quibusque subsidiis literariis. Historiae enim fontes paucos delibavit, juris pauciores; a recentioribus maxime scriptoribus proficiens, Jureconsultorum scripta neglexit, Historicorum autem nullo cum delectu adhibuit. Unius adeo inter ceteras regiones legem publicam, qua velut fundamento Publici Juris constitutio Carolo Imperante tota consistere videtur; silentio praetermisit. Eo nomine sane laudabilior fuit auctor posterioris speciminis, magisque ejus scriptio tam in disponendis quam in tractandis rebus Juris studiosum refert. Ceterum hic, praeter plura illius peccata, propriis quibusdam sibi offensis notabilis est. Vix enim unius alteriusve regionis rem publicam, Caroli aetate, jure constitutam accuratius examinavit; et quem harum regionum

statum publicum perspectum habuisse sibi visus est, cum quasi omnibus communem fuisse praesumsit. Eorum quae publice acta sunt Caroli V. aetate, ad definiendam necessitudinem regionum Belgicarum cum Imperio Germanico, ne verbo quidem mentionem fecit. Quae autem de illa necessitudine ipsa pauca interposuit, ea longe abesse a rei veritate, levissimo quoque aspectu deprehenditur. Offendunt, quoque alia multa in hoc specimine non solum a juris eorum temporum ratione, verum etiam ab historiae fide aliena, quos errores vitare potuisset auctor, cum diligentiori fontium investigatione, tum adcuratiori cognitione verae significationis verborum, quibus tunc temporis variae publicae potestatis partes appellari solebant. Nonnulli eorum errorum utrique specimini communes sunt, longe plures vero in eo conspiciuntur, quod posteriori loco memoratum est. Praemio ornari, ob causas expositas, neutrum potest.

Vidistis Juvenes ornatissimi, quam gloriosa sit certaminis Literarii victoria. — Novas au-

tem quaestiones, quae decretae a singulis nostrae Academiae facultatibus, nunc vobis praelegantur, non habeo; mutata enim lex constituit, ut hoc quidem anno a solo Senatu Academico Groningano quaestiones certaminis literarii proponantur. Ergo hoc non impedit, quo minus vires vestras in gloriosa hac Palaestra periclitemini. At vero parvus est in ea Victorum numerus, minor est etiam nunc redditus.

Alia tamen est palaestra, magis etiam gloriosa, in quam quilibet vestrum, dummodo firma est ipsi voluntas, sine periculo descendere; atque praeclaram coronam reportare potest. — Scilicet haec Corona exercitationibus virtutum est proposita, quam accipit, qui excellit honestate, humanitate, pietate, modestia, recte factis; — Corona, in qua posita est omnis vera gloria, omnis hominis dignitas, quae permanet post mortem, — Corona, qua nemo sine sua culpa caret, quam si meruimus, nemo nobis negare, nemo eripere potest. — Haec est conscientia bene actae vitae, multorumque benefactorum recordatio.

Hisce virtutis exercitationibus nos Professores, Vos studiosi, gloriam nostrae Academiae, quae nunc tertium seculum est ingressa, a

Parentibus acceptam, intaminatam, uti oportet, quin etiam auctam nepotibus tradamus, neque patiamini in nobili hoc certamine ab ulla Academia nostram superari.

Haec Vobis inprimis dicta sunto, Juvenes dilectissimi, quibus est sensus veri et honesti, qui a laudandis Viris merito laudari cupitis; vocibus autem corruptis, levitati, atque pravae libidini non aures praebetis. — Pergite, ut facitis, dignitatem nostrae Academiae tueri, et memores estote, quam praeclarum sit, quam jucundissima recordatio, alios ad rectam viam reduxisse.

Te autem Deum omnipotentem et benignum ardenter precamur, ut sinceris hisce conatibus omnium, quibus salus nostrae Academiae curae est, tuo numine faveas, ipsisque auxilio adsis. — Ita etiam hoc tertio seculo nostra Academia, post fata superstes, te auspice servabitur incolumis, ita veram ejus gloriam nepotibus intaminatam tradere possumus.

Hisce igitur peractis, unum idque gratissimum mihi superest, ut Successori Rectionis munus atque insignia tradam.

Te igitur Ludovice Gerarde' Visscher, ex Augustissimi Regis decreto in proximum annum Academiae Rectorem publice dico, proclamo. Accedas igitur, et jure tuo, quam tibi relinquo, occupes sedem.

Salve Magnifice Rector, cui sigillum, et quidquid Academiae Magistratus honoris et oneris habet, omnia trado. Annus tibi contingat felix atque tranquillus, te Rectore floreat Academia, atque laetissima capiat incrementa.

D I X I.

ADNOTATIO.

(1) Vid. J. C. A. Heinroth, Lehrbuch der Störungen des Seelenlebens, Leips. 1818. I. Th. pag. 69. sq.

C. Sprengel, Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde, Halle 1821. 3 Aufl. I. Th. p. 21. pluribusque aliis locis.

J. B. Friedreich, Versuch einer Literatur-Geschichte der Pathologie und Therapie der Psychischen Krankheiten. Wurzburg, 1830. p. 1. sqq.

F. E. Foderé, Traité du Delire, Paris 1817. Tom. I. pag. 45.

(2) Vid. J. B. Friedreich, Versuch etc. pag. 90. sqq. C. Sprengel, Ueber Plato's Lehre von der Geisteszerrüttungen. In Nasse, Zeitschrift für Psychische Aertze, 1818. 2 Heft. pag. 159. sq.

(3) De morbo Sacro, §. 2, 3. Edit. Linden. Tom. II. pag. 142. sq. — Me non fugit, hunc Hippocratis librum esse spurium, neque a primo Hippocrate conscriptum, verum in genuinis libris pluribus locis causae naturales Melancholiae et Maniae enumerantur, nusquam vero de Daemonibus sermo est. — Vid. coeterum J. B. Friedreich l. c. pag. 46. sq. et praecipue egregiam Dissertationem Inaug. Doct. H. Nasse, *De Insania, commentatio secundum libros Hippocratis*, Bonn. 1829. Cap. 2, 3,9. atque quae a Patre, Viro Clar.

F. Nasse egregiae animadversiones huic Dissertationi sunt annexae pag. 77. sqq.

(4) A. C. Celsi, De Medicina, Libr. III. Cap. 18.

(5) K. G. Neumann, Die Krankheiten des Vorstellungsvermögens, pag. 180. §. 231. J. B. Friedreich, pag. 42. T. E. Foderé l. c. pag. 106, 110.

(6) J. C. A. Heinroth, Lehrbuch, I. Theil, p. 95. sq. F. E. Foderé, du Delire, Tom. I. pag. 47. C. Sprengel, Pragm. Gesch., 2 Theil. pag. 183.

(7) F. E. Foderé, l. c. p. 99. C. Sprengel, Pragm. Gesch. 2 theil. pag. 202, 209. sqq.

(8) F. E. Foderé l. c. pag. 50. sqq. K. G. Neumann, l. c. pag. 181. C. Sprengel, l. c. 3 Theil. pag. 385. sqq.

(9) K. E. Neumann, l. c. pag. 182.

(10) Th. Arnold, Observation on the nature and prevention of Insanity, Lunacy or Madness., Lond. 1782.

A. Chrichton, An Inquiry into the nature and origin of mental derangement, Lond. 1798.

W. Perfect, Annals of Insanity, 5 Edit. Lond. sine anno; prima Editio prodiit ann. 1787. sub Titulo. Select cases in the different species of Insanity, Lunacy or Madness.

(11) H. Boerhaave, Aphorismi cum Commentatione Swietenii, Tom. III. §. 1089. ad §, 1127.

Hoc loco adferre liceat epistolam Boerhavii, olim mihi dono datam a Doct. Vir. Ph. Themmen, Med. Doct. Amstelodamensi. Scripta est ad virum clarissimum Roëllium, eo tempore Anatomiae Professorem Amstelodamensem, atque agit de certa quadam Melancholia, quae, uti mihi videtur, e causa Hysterica originem duxerat. Ex hac epistola patet, Boerhavium, dum morbo, quem comitantem esse suspicabatur, mederi conabatur, nexum inter animi affectionem atque symptomata morbosa nondum penitus perspexisse, saltem non indicasse; placidum tamen regimen medicum commendat, neque curam psychicam negligit. Si cui mirae in eo videantur praescriptiones remediorum, ex tot rebus compositae, is recordetur, tales eo tempore maxime in usu fuisse.

Est autem hujus argumenti.

GULIELMO ROËLLIO

H. BOERHAAVE.

Re omni rite perpensa collegi malum, cui obnoxia languet lectissima domina, ex animi potissimum moerore et perturbationibus, pendere, atque causam harum quum ars nostra vix attingat, haud multum subsidii adferat medicina. Id vero, quod simul adest minus bonae conditionis circa vasa uterina medelam quidem, mea sane sententia, admittet. Meditatus commendare ausim, ut simulac jam desinet repurgatio menstrua, hauriat tribus diebus, successivis, quotidie, mane, jejuna potionem purgantem A, integram, una vice. Vesperi autem ejus diei bibat liquorem B. uno haustu. — Hisce quoque diebus proderit parcior victus, frigoris evitatio, sedatus motus,

animi tranquillitas, vesperi pedum balneum per semihorii spatium. Hisce peractis, consulo, sumat ter quotidie quinque simul catapotia C. superbibendo semper unciam unam de vino medicato D. Id oportunum erit facere hora ante jentacula, prandium, coenam.

Interea loci fugiat largum nimis potus aquosi usum — Corpus exercitatione crebra moveat, atque abdomen imprimis mane, et vesperi, perfricandum curet pannis asperiusculis, calidis, siccis, ad eam praecipue ventris plagam, qua tumor ille assurgit, quo commode dissipari sensim queat. Atque ea quidem si, hac lege peracta, bene cesserint: tum medio Julii mensis aquas Spadanas potas curationem in sanationem ducturas auguror: Si modo intempestiva impraegnatio haud intercesserit, hancque ita methodum ultra retinuerit; sique vita etiam et animus, sic regi forte queat, ut affectibus majoribus liber, pacate degat. Id ubi sapienti monitu felix impetras, Hippocratis eris voce Medicus philosophus Deo similis! sed ardua, quae pulchra. Vale Leidae 17 $\frac{3}{8}$ 33.

ιητρος γαρ φιλοσοφος, ισόθεος
De decenti habitu Cap. 3. (§ 5.)

A.

℞ Lap. Cancror. gr. VIII.
— Haematit. gr. III.
Myrobalan. Citrin. gr. VII.
Rhei . . . . gr. IX.
Sacchari perlati gr. VI.
Scammon. lectissimi gr. VII.
Syrup. Cichor. c. Rh. dr. V.
diu, accurate, contritis in mortario vitreo, vitreo pistillo, admisce.
Aq: Stillatit. Melissae Unc. II.

B.

℞ Aq: Stillatit Cortic. aurant
— — — — — — Cinnamomi.
— — — — — — Meliss. â Unç. β.
Sp. Sulph. p. Camp. gtt. III.
— vitae Matthioli dr. I.
Syrup. violacei dr. II.
m. f. haustulus.

C.

℞ Catechu optimi dr. β.
Lap. haemat gr. XV.
Masticlies gr. X.
Olibani.
Rhei.
Sarcocoll. gumm. â dr. β.
Ol. Stillatit. Ciaoi. gtt. LV.
m. f. pilulae, singulae gran. III.

D.

℞ Cort. Optimi Capparid
— — — — Cinnamom.
— — — — Tamarisc.
— — — — Peruviani â dr. VI.
— — — — granator. dr. III.
Flor. granator. pug. β.
Lign. Santal. rubr. dr. V.
Rad. Oxylapathi dr. IV.
m. p. unde cum vini
Rhenani ℔ IV. F. L. A. vinum medicatum.

(12) Van Swieten, Commentaria in Aphor. Boerhavii, Tom. III. §. 1113. pag. 514. tum etiam §. 1120. pag. 521.

(13) J. Guislain, Traité sur l'alienation mentale et sur les Hospices des Aliénes. Amst. 1826. 2 Tom.

(14) Non inutile duxi brevem hujus Nosocomii descriptionem his addere, ex qua inprimis pateat, qualis sit ejus administrandi ratio.

Ante annum 1831 soli Maniaci, inferiore ordine nati, in hoc aedificium recipiebantur, qui ibi cancellis augustis putidisque inclusi, caeterum sibi relicti erant, sexu utroque inter se commixto. Numerus alio anno alius, ita tamen, ut esset fere inter viginti et triginta.

Verum inde ab anno 1831 usque ad hunc diem magis magisque emendatum et auctum fuit aedificium, ita ut etiam horti fuerint additi, spatia apta ad aërem salubrem et liberum hauriendum, ad exercendum corpus diversosque ludos et labores instituendos, atque officinae, in quibus diversa opera a Maniacis perficiuntur.

Provisum etiam est, ut essent loca et spatia aperta, ubi, qui agiliores, tumultuosiores aut etiam furibundi essent, separati ab aliis sine suo aliorumque periculo aëre libero frui possent: denique jam hoc tempore exstruuntur officinae, quibus varia opificia atque labores separatim perfici a Maniacis possunt; quod autem maxime necessarium est in ejusmodi Nosocomiis, sexus uterque prorsus inter se est separatus.

His aliisque institutis et emendatis, numerus Maniacorum cujuscunque loci et ordinis, qui ad hoc Nosocomium mittebantur, quotannis insigniter auctus fuit. Hi in tres classes divisi sunt, in ditiores, mediae conditionis, et pauperes. — Singulis his classibus diversae sunt aedificii partes, quas habitant, horti et spatia,

in quibus ambulant, corpus exercent, ludos instituunt, atque opera peragunt, adeo ut, similiter atque sexus uterque, alia classis ab alia sit separata. Qui primae sunt classis, singuli suis cubiculis fruuntur, diversis utensilibus ornatis, ut solet esse in domiciliis eorum, qui honestiore loco sunt nati.

Quoniam occupationes atque assiduus labor mirum in modum Maniacis prosunt, non solum ad placandos animos, verum etiam ad ipsam mentis sanationem restituendam, maxima cura est, ut non coacti, sed lubentes negotia aliqua et opera in se suscipiant, atque in iis perficiendis detineantur, atque delectentur. Qui inferioris sunt classis ad eos labores, quibus antea per longum tempus assueti fuerant, facile duci possunt; quales sunt opificum, ut sutorum, sartorum, pictorum, fabrorum lignariorum, eorum, qui libros compingunt etc. Hisce omnibus, quantum id fieri potest, praebetur occasio et facultas artem suam exercendi, suppeditanturque instrumenta ad eam necessaria. — Plurimi serra et securi lignum dividunt, quod ad comburendum adhibetur, lectos aut culcitas (Matrassen), quibus Milites in urbe utuntur, reficiunt; Foeminae linteamina, vestes, vela, stragula aliaque suunt, restituunt, cibos parant etc.

Quanta autem opera hoc modo occupati conficiant, ex hoc judicari potest.

Initio hujus anni 1837 numerus Maniacorum ex inferiore classe aequabat 19 viros, ex quibus 17 (duo enim ita erant stupidi, ut ad nullum opus apti essent) inde a 1 Novembr. 1836. ad 1 Mart 1837. haec peregerunt.

Ligna securi et serra diviserunt in 4800 frusta.
14 Culcitas refecerunt.

44 Vestimenta varia, pilea pannea etc. confecerunt. Deinde duo fabri lignarii Maniaci fabricati sunt 74 diversa utensilia, ut mensas, sellas, subsellia, scabella, atque 109 utensilia repararunt etc.

Eodem tempore 11 Foeminae e diversis classibus 705 ulnis lintei atque Gossypii usae fuerunt ad stragula, vela, vestimenta aliaque acu conficienda; praeterea plura tibialia contexta sunt; ad quos labores diligentiores praemiis parvis atque delectamentis alliciuntur, et exstimulantur, numquam vi coguntur. Ditiores ludis diversis, pingendo, Musicen exercendo, aliisque occupantur; praeterea Bibliotheca parva illis patet, atque unus ex iis Bibliothecarii vice fungitur.

Cura hujus Nosocomii septem Curatoribus, quibus ego ipse adnumeror, demandata est. Praeterea est Medic. Doct. Vir doctissimus N. P. Visscher, qui quotidie Maniacos visitat. — In ipso aedificio habitat Oeconomus ejusque uxor, quibus rerum gerendarum cura est, ut ea, quae a Curatoribus atque a Medic. Doctore jussa sunt, peragantur.

Inter ea, quae in administrandi ratione emendata sunt, inprimis referendum est, quod haec administratio ita inter Curatores divisa fuerit, ut cuilibet sua pars in ea fuerit commissa.

Unus aedificio praeëst, quid conficiendum vel reparandum sit, curat, hisque de rebus cum Architecto, redemptoribus atque opificibus deliberat; secundus rei nummariae praeëst; tertius Actuarii vice fungitur; quartus rei alimentariae prospicit, idque inprimis curat, ut cibi optimi, salubres, a venditoribus modico pretio suppeditentur, ut bene praeparentur etc. quintus, quae ad vestimenta referuntur, administrat, quae administratio late patet, quoniam Maniaci ex inferiori

classi Nosocomii sumtibus vestiuntur, atque haec vestimenta ipsa magnâ ex parte operibus Maniacorum, quae diximus, conficiuntur, atque reparantur; sexto autem Curatori provincia demandata est, ut dirigat atque administret ea, quae spectant labores, exercitationes, atque recreationes, quae provincia, quam gravis sit, ex iis, quae dicta sunt, satis apparet.

Cura Medicinalis N. P. Visscher, Med. Doct. atque mihi demandata est, ita ut ille Vir Doctiss. quotidianam curam in se suscipiat, quaecque necessaria sunt, praescribat, Balnei sive stillantis, sive calidi generalis usum indicet; — porro jubet atque Oeconomo significat, num Maniacus propter furorem restringendus sit, nec ne; in casu vero ancipiti talis refrenatio ab Oeconomo institui potest, sed causas hujus rei postea Medico explicare debet.

Denique cum viro doctiss. Visscher statutis diebus omnes Maniacos, qui cura medicinali indigent, visitare soleo, quando mutuo consensu statuimus, quaenam remedia singulis Maniacis praescribenda sint, quid in praescriptione mutandum, investigamus, quosnam effectus remedia in priori consultatione praescripta praestiterint, inque brevi morborum historiâ adnotamus.

Omni alterna fere hebdomade conventus est Curatorum, quorum unus Praesidis munere per biennium fungitur, quando quisque suas res profert, de quibus communis instituitur deliberatio, cui conventui semper etiam Medic. Doctor Visscher adest. Ita omnia, quae curam medicam spectant, aut ad emendationem Maniacorum quid conferre possint, quinam Maniaci restituti Nosocomium relinquere possint, tum a me curam Medicinalem generaliter geren-

te, tum a Doct. Visscher in conventu illo proponuntur aut indicantur.

Hi Curatores enim Medic. Doctore quotannis, Urbis Consule praesente, rei nummariae rationem reddunt; internum autem regimen totum iis mandatum est. — Ut autem pateat, quosnam salutares effectus haec mutata et emendata conditio protulerit, non inutile duxi sequenti tabula numerum Maniacorum, qui quinque ultimis annis, quo tempore Nosocomium nostrum inprimis emendari coepit, Sanati fuerunt, referre, atque praesentem ejus conditionem, cum priore, atque cum Nosocomiis quibusdam externis comparare.

Quod ad priorem Nosocomii nostri conditionem attinet, monendum, numerum Maniacorum, qui quotannis accedebant, atque sanati egrediebantur, tam exiguum fuisse, ut comparatio inter illos, qualem sequenti tabula exhibuimus, institui nonposset. Saepe enim unus Maniacus quotannis accedebat, unus sanatus egrediebatur, quod igitur ad falsam omnino rationem duceret; hac de causa e numero Maniacorum, qui quotannis primo die Jan. in Nosocomio aderant, ex 30 annis, id est, ab anno 1800 ad 1830, medium numerum sumsimus, qui aequat 24; sanati egressi sunt intra hoc tempus 36, igitur per annum 1, 2. Ergo ratio est, uti 24 ad 1, 2, Postremis autem quinque annis medius numerus Maniacorum fuit 55, 4, numerus autem Sanatorum 17, 6; unde ratio 55, 4 : 17, 6 vel 554 : 176. Cum autem haec ratio fere sit, ut 24 ad 7, 6, atque prior esset, ut 24 ad 1, 2, sequitur numerum Sanatorum 30 prioribus hujus seculi annis ad numerum Sanatorum quinque postremis annis fuisse, ut 1, 2 ad 7, 6 vel 12 : 76, vel uti 3 : 19.

Nosocomia diversa.	Anni. ab- ad-	Numerus Maniacorum receptorum.			Sanati.			Ratio Sanatorum ad illos, qui recepti sunt.
		Viri.	Foeminae.	Summa.	Viri.	Foeminae.	Summa.	
Nosocomium [Rh]eno-Trajectinum.	1832-1833	17	5	22	9	1	10	0,45=1:2,2
	1833-1834	32	12	44	14	—	14	0,31=1:3,1
	1834-1835	26	15	41	16	2	18	0,44=1:2,3
	1835-1836	32	21	53	15	5	20	0,38=1:2,5
	1836-1837	35	22	57	20	6	26	0,46=1:2,2
	1832-1837	142	75	217	74	14	88	0,41=1:2,4
Bicêtre et Salpêtrière.	1825-1828	1085	1488	2573	376	505	881	0,30=1:2,9
	1828-1831	1093	1458	2551	392	492	884	0,35=1:2,9
	1831-1834	1311	1926	3237	338	624	962	0,30=1:3,4 (*a*)
[Ch]arenton . . .	1826-1829	366	253	619	119	90	209	0,34=1:3,0 (*b*)
[In]curabilibus exclusis	—— ——	—	—	487	—	—	209	0,43 =1,2,3
[Ro]uen	1833-1835	139	126	265	32	40	72	0,27=1:3,7 (*c*)
[Sie]gburg	1825-1834	404	226	630	105	70	175	0,28=1:3,6
[In]curabilibus exclusis	—— ——	—	—	433	—	—	175	0,40=1:2,5 (*d*)
[Ch]arité, quod Berolini est .	1806-1819	—	—	1980	—	—	811	0,41=1:2,4
[Ep]ilepticis exclusis	—— ——	—	—	1728	—	—	811	0,47=1:2,1 (*e*)
[So]nenstein prope Dresden	1814-1817	106	83	189	10	12	22	0,12=1:8,6 (*f*)
[Av]ersa in Italia .	1814-1824	—	—	1725	—	—	575	0,33=1:3,0 (*g*)
[Bed]lem in Anglia.	1799-1815	—	—	4830	—	—	1884	0,39=1;2,6
	1817-1819	—	—	364	—	—	195	0,54=1:1,9 (*h*)
[Gla]sgow in Scotia.	1814-1823	417	309	726	180	122	302	0,42=1:2,4 (*i*)

(*a*) Compte rendu sur le service des Aliénés pendant l'intervalle de 1825 à 1833 [par] M. Desportes. Paris 1835. Tab. VI. pag. 13. (*b*) Annal. d'Hygiene publi[qu]e, Tom. I. pag. 131 sq. (*c*) Notice statistique sur l'Asyle départemental des [Ali]enés etabli à Rouen par M. L. de Boutteville. Rouen 1835 pag. 22. [(*d*)] Ueber die Anlegung und Einrichtung von Irren Heilanstalten &c. von M. Jacobi. Berlin 1834 p. 449. (*e*) Horn öffentliche Rechenschaft &c. Berlin 1818 [p.] 315. (*f*) Nasse Zeitschrift für psychische Aertze. 1818 Heft. I pag. 117. [(*g*)] Friedreich Magazin für Seelenkunde. X Heft. pag. 60. (*h*) Friedreich Magazin l. c. pag. 71. (*i*) Friedreich Magazin l. c. pag. 75.

In hac Tabula tantum ratio est habita eorum, qui quotannis recipiuntur, neglectis illis, qui initio anni in Nosocomiis aderant; quum enim in diversis Nosocomiis numerus incurabilium, qui diu adfuere, insigniter differat, omnis comparatio, nisi hoc modo fit, incerta redditur, quod inprimis de majoribus Nosocomiis, uti Bicêtre et Salpêtrière, valet.

Praeterea monendum est inter illos, qui sanati e Nosocomio nostro 5 postremis annis egressi sunt, non enumeratos esse illos, qui magis minusve emendati, non vero prorsus restituti, familiis suis sunt traditi; quorum numerus fuit 8, inter quos unus, multum jam emendatus, postea penitus restitutus est, sine alieno auxilio.

Nostrum Nosocomium, postquam emendatum fuit, cum pluribus Nosocomiis externis non sine honore posse comparari, inprimis ex eo apparet; quod nos in nostro calculo incurabiles, neque paucos sane, qui 5 ultimis annis accesserunt, non exclusimus, ita ut numerus 217 comprehendat quoque Imbecilles, Idiotas, Epilepticos, omnesque, quorum casus inveterati erant. Ad hanc rem inprimis est attendendum.

Haec causa est, cur ratio numeri sanatorum Maniacorum in diversis Nosocomiis tantum differat; veluti numerus Maniacorum in Bicêtre et Salpêtrière, qui curae medicae commissi sunt, comprehendit quidem Imbecilles et Epilepticos (*a*), sed exclusi sunt incurabiles, qui illis annis accesserunt, quorum numerus fuit 950 in prima serie ab anno 1825 ad 1828; 960 in secunda et tertia serie; horum tamen sanati fuere 13 e prima, 12 e secunda, et 11 e tertia serie, quibus additis, ratio sanatorum

(*a*) Vid. Compte rendu et Tab. I comparatam cum Tab. VI.

ad illos, qui accesserunt, erit 0,25 in prima et secunda, et 0,23 in tertia serie. Si vero Maniacos solos, exclusis Epilepticis et Imbecillibus, computamus (*a*), ratio in prima serie est uti 2240 : 883 = 0, 39; in secunda serie uti 2274 : 877 = 0,39; in tertia serie uti 2919 : 936 = 0,32, qui numerus nondum aequat rationem numeri sanatorum in nostro Nosocomio; qui erat 0,41, licet nulli sint exclusi incurabiles.

In Charenton plures milites recipiuntur; quorum mania acuta et recens fuisse videtur, ita ut ex 206 Militibus 102 sanati fuerint (*b*), quod quantum ad generalem calculum tribuat, quisque facile perspicit; in nostro Nosocomio etiam nonnulli Milites recepti sunt, sed plures eorum erant jam incurabiles.

Doct. Ferrus (*c*) vero monet, numeros, quos exhibuit Esquirol, et nos in Tabula dedimus, Maniacorum, qui in Nosocomio Charenton sanati sunt, minus accuratos esse; numero enim 619 Maniacorum, qui per tres annos fuerant recepti, addendum esse numerum 492, qui initio anni 1826 aderant, quorum plures postea sunt sanati; quibus additis ratio esset, uti 1111 : 209 = 0,19 = 1 : 5,3; quam rationem si nostro Nosocomio applicamus, eventus etiam non infaustus est. — In nostro enim Nosocomio 1 Jan. 1832 aderant 14 Viri atque 16 Foeminae, fere omnes incurabiles, quos si numero priori addimus, erit ratio sequens, uti 247 : 88 = 0,36 = 1 : 2,8, quae ratio adhuc superat rationem numeri Sanatorum, quam in ta-

---

(*a*) Vid. Compte rendu etc. Tab. I. (*b*) Annales d'Hygiene, l. c. p. 132. (*c*) G. Ferrus des Aliénés; considerations sur l'état des Maisons etc., Paris 1832 pag: 154, 158.

bula exhibuimus e Nosocomio Charenton 0,34 = 1 : 3,0, in qua Maniaci, qui aderant initio anni 1826, non recepti sunt.

In Nosocomio Charité, quod Berolini est, Incurabiles, raro admittebantur (*a*), qui aderant, remittebantur, ita quidem, ut ab anno 1806 ad 1819 non minus quam 742 incurabiles ex hoc Nosocomio remissi fuerint (*b*), qua ratione calculus potissimum de recentioribus casibus valet, unde faustus eventus facile explicandus.

In Italia, testante Fuchs (*c*) plures Maniaci facilius sanari possunt, quum Mania ibi saepe e Pellagra, leprae specie, oriatur, quando raro esset incurabilis, quod num de Aversa valeat, affirmare non possum.

Denique in Bethlem nulli incurabiles recipiuntur, imo vero Maniaci, quorum morbus ultra annum jam continuavit, non admittuntur, qua de causa in Bethlem nulli inveniuntur casus inveterati, neque ab initio incurabiles; porro Maniaci, qui per annum in hoc Nosocomio morati sunt, dimittuntur (*d*), ut sane mirer, sub his conditionibus numerum Sanatorum non majorem fuisse.

Recidivi pauci tantum fuere in nostro Nosocomio, scilicet intra quinque ultimos annos, 5 tantum de novo eodem morbo affecti fuerunt, ita ut ratio ad illos, qui admissi fuerunt intra hoc tempus, sit uti 5 : 217 = 1 : 43. In Bicêtre et Salpêtrière uti 1 : 15 (*e*); haec vero differentia longe major est, si ratio, uti me judice

---

(*a*) Horn, Oeffentlich. Rechenschaft, p. 209. (*b*) Horn, l. c. p. pag. 299 sqq. (*c*) Friedreich, Magazin, Heft. X. pag. 83. (*d*) Friedreich, Magazin, l. c. pag. 71. (*e*) Compte rendu, Tab. IX. et pag. 10.

debet, instituatur Recidivorum ad Sanatos, quando in nostro Nosocomio fuit uti 5 : 88 = 1 : 17,6; in Bicêtre vero et Salpêtrière, uti 739 : 2763 = 1 : 3,7 (*a*), quod sane ingens est, quum ex singulis fere quatuor Sanatis unus recidivum passus fuerit.

Quod ad mortuos attinet, differentia inter 5 ultimos annos in nostro Nosocomio, atque 30 priores hujus seculi satis magna est, minus quidem propter mortalitatem adeo insignem, sed, quum pauci Sanati egressi fuerint, ratio mortuorum major est, imo Sanatos superat; mortui enim sunt intra illud tempus 52, Sanati 36; 1° Jan. 1800 aderant 21 Maniaci, accessere 30 annis 126, unde ratio mortuorum est ad illos, qui aderant uti 52 : 147 = 0,35 = 1 : 2,8, quinque ultimis vero annis uti 43 : 247 = 0,17 = 1 : 5,7, quod fere aequat rationem, quae in Bicêtre et Salpêtrière reperitur, ubi in prima serie fuit 0,18 = 1,5,6; in secunda 0,16 = 1 : 6,0; in tertia 0,13 = 1 : 7,5 (*b*). In Charenton fuit uti 221 : 1111 = 0,20 = 1 : 5,0 (*c*). Vide porro plures hac de re comparationes in Guislain, Traité sur l'alienation mentale, tom. II. p. 212 sqq.

Tandem numerus virorum numerum foeminarum in nostro Nosocomio superat, quod pro parte quidem ex eo explicandum, quod plures milites in nostro Nosocomio recipiuntur; horum vero numerus non tantus est, ut sola hac causa haec sexus differentia possit explicari; virorum enim numerus major est in tribus istis Classibus, quas memoravi majorque etiam fuit 30 prioribus hujus

---

(*a*) Hic calculus comprehendit quoque 36 Sanatos, qui ex incurabilibus adhuc restituti sunt, quos in Tabula nostra, exclusis incurabilibus, non adnumeravimus. (*b*) Compte rendu Tab. VI. alia vero est proportio in Tab. I, ubi omnes mortui enumerantur, quando ratio est, uti 5851 : 1246 = 0,21 = 1 : 4,7.
(*c*) Ann. d'Hygiene publ. l. c. p. 137 sqq.

Seculi annis, licet in pluribus aliis Nosocomiis tum externis, tum in illo, quod Amstelodami est, contrarium reperiatur; de qua ratione fuse disputat Esquirol (*a*) uti et Fuchs (*b*).

(15) Licet perquam difficile sit, numerum Maniacorum in nostra patria accurate determinare, quodammodo tamen possumus de illo conjectare ex inquisitione publica auctoritate hac de re instituta, ex qua patuit 1 Jan. 1825 sequentem fuisse Maniacorum numerum atque rationem ad incolas in nostra Patria (*c*).

Provinciae.	Numerus Maniacorum.	Numerus Incolarum.	Ratio Maniacorum ad numerum Incolar[um]
Brabantia Septentrion. .	270	324,071	1 : 1200
Gelria	177	282,272	1 : 1594
Hollandia Septentrion. .	316	391,187	1 : 1238
——— Meridionalis .	364	435,167	1 : 1196
Zelandia	130	129,715	1 : 998
Provinc. Rheno-trajectin.	113	117,743	1 : 1042
Frisia	74	202,687	1 : 2739
Provinc. Transisalana .	179	160,991	1 : 899
——— Groningana . .	173	156,093	1 : 902
Drenthia	32	53,868	1 : 1683
Summa . . .	1828	2,253,794	1 : 1233

(*a*) Ann. d'Hygiene publ. l. c. p. 107 sqq. (*b*) Friedreich, Magazin, l. c. pag. 95. (*c*) Friedr., Magazin, 1830. III heft, pag. 148.

Amstelodami certe ratio Maniacorum non minor est quam 1 : 1000 incolas, quum vero numerus Maniacorum in urbibus major sit, quam inter agricolas, ratio modo data non magnopere a veritate recedere videtur; Fuchs e comparatione diversorum populorum concludit, generalem rationem Maniacorum ad Incolas reliquos esse uti 1 : 900 (*b*); cur autem tanta sit differentia inter quasdam Provincias, uti v. c. inter Frisiam et Transisalaniam me nescire fateor, saltem si enumeratio ubique aeque exacte instituta fuerit; ipsas hujus enumerationis Tabulas conferendi postea mihi occasio data fuit, atque vidi in Tabulam, quam dedit Friedreich, nullum vitium irreptum esse.

Caeterum quum nostrum Nosocomium non ultra 100 Maniacos capiat, satis apparet, id nequaquam sufficere posse.

(16) Hanc spem atque exspectationem non vanam fore, eo certius me confidere posse arbitratus sum, quum me non lateret, jam diu Regem, humanitate sua commotum, emendationes insignes sortis Maniacorum animo concepisse, verum in iis perficiendis seditione infelici belgica impeditum fuisse; sed paulo post habitam hanc Orationem summo gaudio hanc spem confirmatam vidi, quum mihi a Rege Augustissimo honorificentissime mandatum fuerit, ut rationem modumque, quibus sors Maniacorum infelix in Patria optime posset emendari, indicarem.

(*a*) Friedreich, Magazin, X heft pag. 90.